

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Kuntien ja kuntayhtymien tulisi hoitaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen laskutus ja perintä. Nykyisin kunnat ja kuntayhtymät käyttävät perintätoimistoja asiakasmaksujen perinnässä, mikä voi nostaa perintäkuluja asiakkaalle ja on muutoinkin asiakkaan oikeuksien toteutumisen kannalta ongelmallista.

2 b § Päätös maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

3 § Käyttämättä jätetyistä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Käyttämättä jätetyistä palveluista perittävien maksujen soveltamisalaa esitetään lakiluonnoksessa laajennettavaksi. Vaikka sääntelyn tarkoitus on ehkäistä varattujen aikojen käyttämättä jättämistä, on syytä samalla huomata, että nämä maksut kohdistuvat usein heikossa asemassa oleviin ihmisiin ja saattavat entisestään heikentää näiden ihmisten elämäntilannetta. Maksuja käyttämättä jätetyistä palveluista voidaan periä myös 15-17-vuotiailta alaikäisiltä, mikä voi johtaa näiden nuorten osalta perintään ja ulosottoon. Perinnän ja ulosoton maksut nostavat kustannuksia merkittävästi. Käyttämättä jääneestä ja peruuttamattomasta ajasta perittävä 50,80 euron suuruinen maksu on kohtuuttoman korkea erityisesti 15-17-vuotiaiden kannalta, mutta myös monen 18-24-vuotiaan nuoren ja muun pienituloisen henkilön kannalta. Maksun perimistä 15-17-vuotiailta voidaan pitää hyvin useissa tapauksissa kohtuuttomana ja tämä tulisi todeta myös perusteluissa.

Sosiaaliset tekijät tulee huomioida käyttämättä jätetyistä palvelusta perittävän maksun määräämisessä eikä kynnystä maksun perimättä jättämiselle saa pitää korkeana. Heikossa asemassa olevien asiakas- ja potilasryhmien osalta palveluiden käyttämättä jättämistä voidaan ehkäistä jopa vaikuttavammin muilla keinoin, kuten aktiivisella palveluohjauksella. Myös ohjeistus varatun ajan peruuttamiseen, muistutus varatusta ajasta sekä asiakkaille helpot yhteydenpitotavat, esimerkiksi nuorille mobiilisovellus, ovat tärkeitä palveluiden käyttämättä jättämisen ehkäisemisessä.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

MLL kannattaa ja pitää tärkeänä maksuttomien terveystalveluiden laajentamista. Oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan ja riittäviin sosiaali- ja terveystalveluihin on perus- ja ihmisoikeus. Palvelujen riittävyyttä arvioitaessa on lähtökohtana pidettävä sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Perustuslakivaliokunnan mukaan asiakasmaksut eivät saa olla niin suuria, että palvelut sen vuoksi siirtyisivät niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Perustuslakivaliokunta korostaa myös, että asiakasmaksut eivät saa johtaa siihen, että palveluja tarvitsevat joutuvat turvautumaan perustuslain 19.1 §:ssä tarkoitettuun viimesijaiseen toimeentuloturvaan.

Lakiluonnoksessa esitetään laajennusta maksuttomiin terveystalveluihin. On erittäin hyvä, että lasten poliklinikkakäynnit tulevat maksuttomiksi ja perusterveydenhuollon hoitajakäynnit ja mielenterveyskäynnit tulisivat myös aikuisille maksuttomiksi.

MLL pitää kuitenkin maksuttomien terveystalveluiden laajennusta riittämättömänä. Edellisellä vaalikaudella rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että terveydenhuollon palvelut olisivat tulleet kokonaan maksuttomiksi alaikäisille. Nyt esitysluonnoksessa ehdotetaan alaikäisten asiakasmaksujen osalta sen sijaan vain, että poliklinikan antama tutkimus ja hoito tulisivat maksuttomiksi alle 18-vuotiaille. MLL esittää, että asiakasmaksu-uudistuksessa alle 18-vuotiaiden terveydenhuolto säädetään kokonaan maksuttomaksi. Terveyden ja hyvinvoinnin perusta rakentuu lapsuudessa, ja on erityisen tärkeää, ettei varattomuus muodostu esteeksi tai hidasteeksi lasten ja nuorten pääsyssä tarpeenmukaisten terveystalveluiden piiriin.

MLL esittää myös, että otettaisiin tavoitteeksi laajentaa maksuton terveydenhuolto 18-24-vuotiaisiin nuoriin. Pienituloisuus on yleisintä nuorten 18–24-vuotiaiden keskuudessa: heistä noin joka neljäs oli pienituloisen kotitalouden jäsen. Nuorten aikuisten pienituloisuus on myös muita ikäryhmiä syvempää. (Tilastokeskus, Tulonjakotilasto 2018). Nuorten aikuisten muita väestöryhmiä heikompi taloudellinen tilanne johtaa siihen, että nuorten pääsy terveystalveluihin voi estyä tai viivästyä terveydenhuollon asiakasmaksujen vuoksi. Tämä puolestaan asettaa nuoret eriarvoiseen asemaan muiden väestöryhmien kanssa ja lisää nuorten syrjäytymisriskiä terveyden ohella myös koulutuksessa, työelämässä ja sosiaalisissa suhteissa ja hyvinvoinnissa. 18-24-vuoden ikäraja on perusteltu myös siitä näkökulmasta, että sosiaalihoitolaissa nuorella tarkoitetaan 18–24-vuotiasta henkilöä ja että lastensuojelulaissa jälkihuolto ulotettiin juuri alle 25-vuotiaisiin nuoriin.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

MLL kannattaa maksukaton laajentamista. MLL kuitenkin toteaa, että pienituloisille perheille terveydenhuollon kustannukset ovat Suomessa uudistuksen jälkeenkin liian korkeat eikä maksukattojärjestelmä riittävällä tavalla turvaa pienituloisten terveystalveluiden saatavuutta. Terveydenhuollossa on käytössä kolme maksukattoa (terveydenhuollon maksukatto 683 euroa, matkakustannusten maksukatto 300 euroa ja lääkekustannusten maksukatto 577,66 euroa), joiden kokonaissumma (1560,66 euroa) on pienituloisille korkea. Maksukattoja tulisi alentaa.

Maksukaton kertymisen seuranta tulisi siirtää asiakkaalta vastuulta palvelun järjestäjän vastuulle. MLL pitää automaattisen maksukattoseurannan aikaansaamista tärkeänä.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 d § *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaan lasten kotihoidon tukea ei oteta tulona huomioon määrättäessä asiakasmaksua kotona annettavasta palvelusta. Lausunnolla olevan hallituksen esityksen mukaan lasten kotihoidon tuki otettaisiin jatkossa tulona huomioon. Tätä perustellaan sillä, että kotihoidon tuki on jatkuvaa veronalaista tuloa ja sen huomiotta jättäminen voisi saattaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, mitä etuuksia kotona lasta hoitava henkilö saa. Esitetty muutos on periaatteellisella tasolla johdonmukainen ja ymmärrettävä, mutta se voi käytännössä heikentää kotihoidon tukea saavien perheiden mahdollisuuksia saada lapsiperheiden kotipalvelua. Lapsiperheiden kotipalvelu on tärkeä ehkäisevän lastensuojelutyön muoto ja olisikin parempi miettiä keinoja, miten sen saatavuutta parannettaisiin eikä heikennettäisi.

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen perusteista tulisi antaa valtakunnalliset soveltamisohjeet, jotta lain säännöksiä myös käytännössä sovellettaisiin. MLL korostaa myös kunnan velvollisuutta antaa aktiivisesti asiakkaalle selkokielistä tietoa maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä sekä niiden perusteista ja menettelyistä.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

Hallinto-oikeuden oikeudenkäyntimaksu on korkea (260 euroa) ja monissa tilanteissa se estää pienituloisilta valitusoikeuden käyttämisen.

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

MLL:lla ei ole huomautettavaa.

